

SOCIOLOGICKÉ ASPEKTY KVALIFIKACE ZJIŠTĚNÉ VÝZKUMEM ZEMĚDĚLSKÝCH ŽEN

A. BURIAN

NO 9/7

Tato práce se opírá o dva reprezentativní výzkumy provedené od 1. 10. do 30. 12. 1968 v Českých zemích za spolupráce ÚV ČSZ na vzorku o počtu 2553 zemědělských žen, a na Slovensku ve spolupráci s ÚV SSZ na vzorku o počtu 2246 zemědělských žen. Výzkum byl proveden v sedmnácti obci každého okresu v celé ČSSR vyčerpávajícím způsobem a postihl proto populaci zemědělských žen, zahrnující v sobě adekvátní charakteristiky složení podle sektorů, pracovního zařazení, věku, vzdělání, počtu dětí a rodinného stavu.

Jedním z cílů tohoto výzkumu bylo postihnout některé sociologické aspekty kvalifikace (v této práci uvádíme jen korelace vzdělání) jak se promítají v různých situačních, názorových a vztahových rovinách. V tabulkách uvádíme proto vazbu vzdělání jako základního atributu kvalifikace na řadu faktorů (situačních, názorových a vztahových), abychom vysledovali směr a sílu jeho působení. K matematickému vyjádření těchto hodnot jsme použili běžných výpočtů provedených samočinným počítačem, χ^2 a Spearmanova koeficientu pořadové korelace R , neboť všechny hodnoty v této vztahové analýze uvedené, mají (alespoň obsahově) ordinální charakteristiku.

Podrobněji analyzujeme jen tabulky výzkumu z Českých zemí, v interpretaci jsme se však pokusili postihnout zvláštnosti slovenského souboru, čímž jsme dosáhli maximální sdělnosti a stručnosti, při zachování všech podstatných informací o obou zkoumaných oblastech.

V tabulkách jsou uvedeny jen řádkové nebo sloupcové relativní četnosti (tzn. součet v každém řádku nebo sloupci = 100 %). Statisticky nejvýznamnější odchylky od teoretických hodnot jsou označeny číslem, udávajícím sílu odchylky (použili jsme jen 3, 2, tj. 0,1% a 1% hladiny významnosti, výjimečně i 1 = 5% hladina významnosti) a označíme i její směr (+, -, vyjadřující, zda získaná empirická hodnota je vyšší či nižší než hodnota očekávaná - teoretická).

V tabulkách není kategorie vzdělání „vysokoškolské mimozemědělské“, poněvadž ve vybraném souboru se tato kategorie nevyskytla.

Z tab. I je patrné, že ženy pracující ve státním sektoru našeho zemědělství (i v tomto reprezentativním výzkumu) vyjadřují bez významných odchylek vzdělanostní nívó zemědělských žen. Družstevní sektor naproti tomu vykazuje podstatně nižší procento žen s neúplným základním vzděláním, což svědčí o lepší ekonomické situaci nejstarší generace žen v dobách soukromého hospodaření, kdy v relaci s pracovníci bývalých velkostatkářů (podruhyněmi) si mohly úplné základní vzdělání „dovolit“ častěji. Soukromý sektor je v oblasti vzdělání nejzaostalejší: má enormně vysoké procento žen s neúplným základním vzděláním (což ovlivňuje patrně vysoký podíl žen postproduktivního věku) a vykazuje značně nižší obsazení kategorií vyučených, i středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných. To odpovídá celkovému stavu i nárokům sektoru, jehož úroveň lze kvalifikovat jako zaostávající.

V slovenském souboru je téměř rovnoměrné rozložení vzdělání bez výraznějšího vlivu sektoru. Jen v soukromém sektoru je kategorie středoškolsky vzdělaných slaběji zastoupena. Tento jev lze vysvětlit jednak obecně horšími podmínkami pro vzdělání na Slovensku před II. světovou válkou, jednak lepší věkovou strukturou žen v soukromém sektoru.

520 12

Tab. II ukazuje, že kategorie zemědělských žen s neúplným základním vzděláním je statisticky nejfrekventovanější u pracovníků zařazených jen v rostlinné výrobě, převážně v přidružené výrobě a na různých úsecích podle potřeby. Naopak pracovníce zařazené jen v živočišné výrobě, jen v administrativě a převážně v administrativě vykazují statisticky nižší (u administrativy nulový) podíl v této kategorii. Lze tedy vyslovit hypotézu, že ženám nejméně vzdělaným (patrně i vzhledem k tomu, že představují nejstarší věkovou skupinu) musí stačit sezónní pracovní příležitost, v přidružené výrobě pak půjde asi o namáhavé a nepřitažlivé práce (stavební skupiny apod.). „Zařazení na různých úsecích“ představuje především soukromý sektor nebo nejnižší kvalifikační ohodnocení ve velkovýrobě.

Na kategorii žen s úplným základním vzděláním se výrazně málo podílejí obě skupiny pracující v administrativě, poněvadž jejich kvalifikace má těžiště ve středoškolském zemědělském i mimozemědělském vzdělání.

I. Vztah zařazení v zemědělském sektoru ke vzdělání. — Relation of function in agriculture to the level of education

Sektor	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Státní	22,5	62,0	4,6	3,3	4,3	2,9	0,4
Družstevní	15,3 ³⁻	68,6	6,2	3,8	3,4	2,4	0,3
Soukromý	35,5 ³⁺	61,8	1,5 ²⁻	0,4 ²⁻	— ²⁻	0,8	—

$\chi = 87,4$; : 29,1, $R = -0,049$ statisticky významný

II. Vztah zařazení v zemědělské výrobě ke vzdělání. — Relation of function in agricultural production to the level of education

Druh práce	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Jen rostlinná výroba	23,5 ²⁺	69,2	3,0 ²⁻	2,8	0,5 ³⁻	1,0 ²⁻	—
Jen živočišná výroba	16,2 ²⁻	70,2	5,7	3,7	1,8 ²⁻	2,2	0,2
Jen přidružená výroba	25,0	50,0	12,5	12,5	—	—	—
Jen administrativní	— ³⁻	16,3 ³⁻	5,1	7,1	42,9 ³⁺	25,5 ³⁺	3,1 ³⁺
Převážně rostlinná výroba	17,4	67,3	11,1 ³⁺	2,1	2,1	—	—
Převážně živočišná výroba	18,4	63,3	8,8	6,1	2,0	1,4	—
Převážně přidružená výroba	46,6 ²⁺	40,0	6,7	—	—	6,7	—
Převážně administrativní	— ²⁻	21,4 ²⁻	14,4	3,6	46,4 ³⁺	7,1	7,1 ³⁺
Různé úseky	26,7 ²⁺	66,2	4,2	0,8	1,3	0,8	—

$R = 0,132$ statisticky významný

V kategorii vyučených v zemědělském oboru se výrazně méně podílejí pracovníci zařazené jen v rostlinné výrobě, naproti tomu pracovníci zařazené převážně v rostlinné výrobě jsou statisticky významně frekventovanější. Řešení poskytuje náhled do věkové struktury. Zatímco jen v rostlinné výrobě pracují hlavně nejstarší věkové kategorie, převážně v rostlinné výrobě pracují i mladší ročníky, které vzhledem k dosažené kvalifikaci jsou pro rostlinnou výrobu nepostradatelné (mnohé pracují jako skupinářky), ale potřebu celoročního zaměstnání kompenzují i na jiných pracovních úsecích.

Kategorie se středoškolským a vysokoškolským vzděláním jsou významně frekventované u administrativních pracovníků. Oproti předpokládané úrovni jsou nejnižší pracovníci zařazení jen v rostlinné výrobě, a v jednom případě (středoškolské zemědělské vzdělání) i pracovníci z živočišné výroby.

Slovenský soubor vykazuje obdobný trend. Oproti předpokládané úrovni vzdělání však statisticky významně se projevují jen obě kategorie pracovníků

III. Vztah způsobu práce (používání mechanismů) ke vzdělání. — Relation of the method of work (the application of machines) to the level of education

Způsob práce	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Celkem bez mechanizace	21,6	67,6	3,9	3,1	1,8 ²⁻	1,8	0,2
Částečně s mechanizací	17,6	64,3	6,0	3,8	5,0 ³⁺	3,1	0,2
Převážně s mechanizací	16,4	62,9	11,2 ²⁺	2,6	4,3	2,6	—
Výlučně s mechanizací	16,7	66,6	16,7	—	—	—	—
Dříve s mechanizací nyní bez mechanizace	23,7	52,9	8,8	2,9	2,9	2,9	5,9 ³⁺

$R = 0,098$ statisticky významný

IV. Vztah mezi počtem měsíců odpracovaných v průběhu roku a vzděláním. — Relation between the number of months worked-off in the course of a year and the level of education

Počet měsíců	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Do 2	27,2	65,5	1,2	1,2	3,7	1,2	—
2—4	33,0 ²⁺	60,6	—	2,1	1,1	2,1	1,1
4—6	32,1 ³⁺	59,5	2,6	1,9	2,6	—	1,3 ²⁺
6—8	20,0	70,3	4,1	2,8	0,9 ²⁻	1,9	—
8—10	21,9	67,9	2,2	5,8	0,9	1,3	—
10—11	17,6	70,6	5,9	4,1	1,2	0,6	—
Celý rok	16,8 ²⁻	65,5	6,6 ²⁺	3,0	4,6 ²⁺	3,2	0,3
Ještě nepracovala	23,1	41,0	7,7 ²⁺	12,8 ³⁺	10,3 ²⁺	5,1	—

$\chi = 112,5 : 75,1$, $R = 0,144$ statisticky významný

v administrativě, které vykazují ještě znatelnější převahu již od vyučených v zemědělském oboru až po vysokoškolské zemědělské vzdělání.

V tab. III, oproti statisticky předpokládaným hodnotám, vyniká skupina žen vyučených v zemědělském oboru, která se významněji podílí na kategorii pracujících převážně s mechanizmy a skupina žen se středoškolským zemědělským vzděláním, která je méně zastoupena na pracích bez mechanizace, ale významně se podílí na částečně mechanizovaných pracích. Zajímavá je i skupina žen s vysokoškolským zemědělským vzděláním, která významně obsazuje kategorii dříve pracujících s mechanizací, v současnosti bez mechanizace. Jde patrně o ženy, zemědělské inženýrky, které dříve (zejména vzhledem k akutním potřebám JZD) musily vypomáhat i jako traktoristky apod., ale nyní vykonávají jen organizátorské a řídicí práce.

Slovenský soubor nevykazuje statisticky významné rozdíly oproti očekávaným hodnotám.

V tab. IV znaménkové schéma ukazuje, že ženy s neúplným základním vzděláním se významně podílejí v kategoriích pracujících jen 2 až 6 měsíců ročně, ale

V. Vztah mezi počtem měsíců odpracovaných v průběhu roku a vzděláním (tab. IV ve sloupcových četnostech). — Relation between the number of months worked-off in the course of a year and the level of education (Table IV in column incidence)

Počet měsíců	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Do 2	4,5	3,2	0,8	1,2	3,6	1,7	0,0
2 — 4	6,3 ²⁺	3,5	0,0	2,4	1,2	3,3	14,3
4 — 6	10,2 ³⁺	5,7	3,1	3,6	4,8	0,0	28,6 ²⁺
6 — 8	13,0	13,7	10,0	10,8	3,6	10,0	0,0
8 — 10	10,0	9,3	3,8	15,7	2,4	5,0	0,0
10 — 11	6,1	7,3	7,7	8,4	2,4	1,7	0,0
Celý rok	48,1 ²⁻	56,3	72,3 ²⁺	51,9	77,2 ²⁺	75,0	57,1
Ještě nepracovala	1,8	1,0	2,5	6,0 ³⁺	4,8 ²⁺	3,3	0,0

$\chi = 112,5 : 75,1$ $R = 0,144$ statisticky významný

VI. Vztah dosahované odměny ke vzdělání. — Relation between remuneration attained and the level of education

Čistý měsíční průměrný příjem v Kčs	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Do 250	35,2 ³⁺	62,4	1,4 ²⁻	— 2-	0,3 ²⁻	0,7	—
251 — 500	21,2	70,1	3,0	3,9	0,3 ²⁻	1,5	—
501 — 750	17,8	71,6	5,0	3,6	0,8 ³⁻	1,2	—
751 — 1000	16,8	67,0	6,3	3,9	3,7	2,3	—
1001 — 1250	16,0	59,8	7,8	3,3	9,3 ³⁺	3,5	0,3
1251 — 1500	16,1	62,8	5,3	4,6	4,6	5,6 ³⁺	1,0 ²⁺
1501 — 1750	25,3	57,7	7,4	1,1	5,3	2,1	1,1
1751 — 2000	10,7	64,3	3,6	7,1	3,6	7,1	3,6 ³⁺
2001 a výše	—	75,1	8,3	8,3	—	—	8,3 ³⁺

$\chi = 185,0 : 78,9$ $R = 0,178$ statisticky významný

málo obsazují kategorii celoročně zaměstnaných. Vyučené v zemědělském oboru i středoškolačky (zemědělského oboru) se naopak v této kategorii podílejí významněji. Významná frekvence vyučených a středoškolsky vzdělaných a kategorií, která ještě v letech 1966—1967 v zemědělství nepracovala, svědčí o tom, že ženy vstupující v poslední době do zemědělství mají podstatně vyšší vzdělání než dosavadní soubor zemědělských žen.

Významná odchylka v kategorii vysokoškolaček pracujících 4 až 6 měsíců ročně je dána patrně věkovou strukturou. Většina těchto žen je fertilního věku, poměrně velké procento jsou matky s malými dětmi a ženy na mateřské dovolené.

Alébychom analýzu kategorií vzdělání — počet odpracovaných měsíců v roce uvedli co nejprehledněji (i z důvodů metodických), použili jsme aplikace získaných údajů ve sloupcových četnostech (tab. V). Poměrně zřetelněji vyniká funkce vzdělání ve vazbě na průměrný počet odpracovaných měsíců v uvedených letech. Nicméně znaménkové schéma (ukazující vztah očekávaných a získaných hodnot) se projevuje pro analýzu údajů jako nejspolehlivější.

Slovenské kraje vykazují obdobný trend. V kategorii neúplného základního vzdělání objevují se silně obsazené skupiny s nízkým počtem odpracovaných měsíců v dané periodě, středoškolačky se významněji podílejí v kategorii pracujících celoročně. Středoškolačky (absolventky SZTŠ) a vysokoškolačky se podílejí větší měrou v kategorii žen, které v letech 1966—1967 ještě v zemědělství nepracovaly, což svědčí o rychlém růstu počtu žen s nejvyšším vzděláním teprve v posledních letech, podobně jako u souboru z Českých zemí.

Tab. VI, vzhledem k naprosté přehlednosti dané znaménkovým schématem, stačí komentovat zcela stručně. Kategorie nejnižšího vzdělání je nejfrekventovanější v nejnižších odměnách, kategorie středoškolaček se statisticky významněji podílejí na středních a vyšších příjmech, kategorie vysokoškolaček na nejvyšších příjmech.

Slovenský soubor jeví shodný trend s ještě výraznějším podílem vzdělání (zejména středoškolského) na vyšších a nejvyšších kategoriích příjmů.

I v tab. VII dává znaménkové schéma velmi názorný přehled. Ženy s neúplným základním vzděláním se nejvýznamněji podílejí na kategorii nemající zájem o obsluhu zemědělských strojů. Ženy vyučené, středoškolsky a vysokoškolsky vzdělané významně frekventují v kategorii mající zájem (nebo předpokládané schopnosti) pracovat s kterýmkoliv zemědělským strojem. Nejvýraznější jsou kategorie vyučených v zemědělském oboru a absolventek SZTŠ.

VII. Vztah zájmu o práci s mechanizací ke vzdělání. — Relation between the interest in work with machines and the level of education

Zájem o obsluhu	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středo- školské vzdělání zeměd.	Středo- školské vzdělání mimozem.	Vysoko- školské vzdělání zeměd.
Kteréhokoliv zeměd. stroje	8,2 ³⁻	60,9	11,8 ³⁺	5,6 ²⁺	7,9 ³⁺	4,5 ²⁺	1,1 ²⁺
Většiny zeměd. strojů	11,4 ³⁻	66,8	7,6	3,8	5,9 ²⁺	3,8	0,7
Jen některých zeměd. strojů	15,2 ²⁻	67,7	6,3	4,1	3,9	2,7	0,1
Žádného zeměd. stroje	29,2 ³⁺	65,9	1,4 ³⁻	1,9 ²⁻	0,7 ³⁻	0,9 ²⁻	—

$\chi = 254,2 : 38,9$, $R = -0,301$ statisticky významný

Na Slovensku je tento trend značně pomalejší, což vyjadřuje i hodnota $R = -0,157$.

V tab. VIII kategorie vzdělání se projevuje zcela logicky. Ženy s nejnižším vzděláním (bezpochyby i vzhledem k věkové skladbě) se více obávají změny pracovního zařazení nebo dokonce odchodu do jiného sektoru. Naopak jsou ochotny daleko výrazněji v takovém případě odejít ze zemědělství a zůstat v domácnosti.

VIII. Vztah případného zájmu o změnu pracovní činnosti ke vzdělání. — Relation between the eventual interest in a change of work activity and the level of education

Při přesunu do jiných zeměd. nebo mimozeměd. činností chce zůstat	Neúplně základní	Úplně základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Jen v dosavadním pracovním zařazení	20,3	67,3	4,1	2,8	3,0	2,3	0,2
Zůstat v zeměd. a změnit prac. zařazení	14,0 ²⁻	61,6	11,9 ³⁺	3,9	4,7	3,1	0,8
Odejít ze zeměd. sektoru jinam	10,9 ³⁻	63,0	6,6	8,6 ³⁺	7,0 ³⁺	3,5	0,4
Odejít ze zeměd. a zůstat v domácnosti	28,3 ³⁺	65,7	2,0 ²⁻	1,5	1,0 ²⁻	1,5	—

$$\chi = 133,5 : 38,9$$

IX. Vztah vzdělání k pocítovaným potřebám (sloupcově). — Relation of the education level and needs (in columns)

Považují za nejdůležitější	Neúplně základní	Úplně základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Vyšší odměnu a možnost vyššího výdělku	51,9	48,5	50,4	39,3	17,9 ³⁻	27,9 ¹⁻	14,3
Vhodnou mechanizaci	17,1	14,9	9,2 ¹⁻	22,6 ¹⁺	8,3	9,8	0,0
Zlepšit pracovní prostředí	9,0	7,2	7,6	7,1	14,3 ¹⁺	8,2	14,3
Lepší vztahy mezi vedoucími, podříz. a spolupracov.	3,7	5,1	4,6	4,8	7,1	9,8 ¹⁺	0,0
Lepší organizaci práce, možnost zkrácení úvazku	5,5	4,7	7,6	1,2	7,1	4,9	14,3
Zlepšit služby, výstavbu bytů	5,7 ²⁻	8,3	11,5	14,3	23,8 ³⁺	23,0 ³⁺	42,8 ²⁺
Kulturní prostředí	1,6	2,2	3,8	2,4	6,0 ¹⁺	8,2 ²⁺	0,0
Vyšší společenské hodnocení	5,3 ¹⁻	8,6	3,8	8,3	11,9	6,6	14,3
Zvyšovat vzdělání a kvalifikaci	0,2	0,5	1,5	0,0	3,6 ³⁺	1,6	0,0

$$\chi = 126,3 : 78,9, R = 0,124 \text{ statisticky významný}$$

Tuto možnost si daleko méně připouštějí ženy vyučené a ženy dosáhnoucí vyššího vzdělání. Vyučené v zemědělském oboru jsou statisticky nejvýznamněji zastoupeny v kategorii ochotné změnit svoje pracovní zařazení v rámci zemědělství, vyučené v mimozemědělském oboru se přiklání v naznačeném případě k odchodu ze zemědělství do jiného sektoru, stejně jako středoškolačky, absolventky SZTŠ.

Slovenský soubor v tomto vztahu vykazuje podobný trend jen obrysově, shodně s globálním výsledkem, bez vnitřní diferenciace.

V tab. IX respondentky vypovídaly o potřebě, kterou považují vzhledem ke své práci a svému postavení za nejdůležitější. Vztah vzdělání k uvedeným volbám lze vyhodnotit takto: orientace na dosažení co nejvyšší odměny jako první potřeba se projevuje především u kategorií žen s neúplným základním vzděláním, základním vzděláním a u vyučených v zemědělském oboru. Dále s rostoucím vzděláním rychle klesá. Ženy s neúplným základním vzděláním významněji méně pocítují potřebu zlepšení služeb, výstavby bytů atd., i potřebu vyššího společenského hodnocení zemědělské práce. Naopak u středoškolaček i vysokoškolaček se silně projevuje právě potřeba zlepšení služeb na vesnici (stravování, výstavba bytů, jeslí, školek, opravny, obchodní síť apod.), u středoškolaček i zájem o dosažení kulturnějšího prostředí. Vyšší procento vykazuje potřeba vyššího společenského hodnocení práce v zemědělství, u absolventek SZTŠ i snaha o zvyšování vzdělání a kvalifikace.

Slovenský soubor, kromě většího zájmu o mechanizaci v kategorii „neúplné základní vzdělání“, jeví obdobné trendy jako český.

V tab. X v kategorii „zůstat dále v zaměstnání“ nevykazuje rozložení četnosti podle vzdělání statisticky významné odchylky. Jinak je tomu v dalších dvou kategoriích. Práci na zkrácený úvazek volí daleko méně žen s neúplným základním vzděláním, což lze vysvětlit především vazbou na jejich věkovou strukturu. Poněvadž příjem těchto žen přímo ovlivňuje výši jejich budoucího starobního důchodu, je pro ně zkrácený úvazek (a v důsledku toho i snížený příjem a nižší důchod) nepřijatelným řešením složité situace. Naopak pro ženy se středoškolským vzděláním je zkrácený pracovní úvazek přitažlivým (vzhledem k potřebě pečovat o děti a domácnost i vzhledem k tomu, že současný výdělek neovlivní ještě výši jejich starobního důchodu a jejich kvalifikace nemusí být ohrožena zkrácením úvazku, což může připadat v úvahu patrně až u vysokoškolaček).

Odchod do domácnosti volí nejvýznamněji ženy s neúplným základním vzděláním. Od vyučených dále vidíme rychlý pokles zájmu o setrvání v domácnosti

X. Vztah zájmu o setrvání v zaměstnání (v případě zajištění slušné životní úrovně mužem) ke vzdělání. — Relation of the interest in staying in employment (or in helping the husband to ensure a better living standard) and the level of education

Rozhodnutí při zabezpečení životní úrovně manželem	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Zůstat dále v zaměstnání	20,2	64,7	5,3	3,5	3,8	2,2	0,3
Pracovat jen na zkrácený úvazek	15,2 ² -	65,6	6,5	4,1	4,8 ¹ +	3,3 ¹ +	0,5
Odejít do domácnosti	25,0 ² +	66,0	3,9	2,5	1,1 ³ -	1,5	0,0

$\chi = 48,05 : 29,1$, $R = -0,052$ statisticky významný

i při zajištění solidní životní úrovně rodiny příjmem muže. Statisticky nejvýznamnější vyniká kategorie žen se středoškolským zemědělským vzděláním.

Slovenský soubor vykázal významně vyšší trend k odchodu do domácnosti, poměrně vysoké procento žen, se nedokázalo rozhodnout. Vliv vzdělání na toto rozhodování však probíhal v parametrech blízkých českému souboru.

Názorem na potřebu zájmové organizace žen (tab. XI) se pokoušíme proniknout jednak do oblasti postojů vůči takové organizaci, jednak i do určité oblasti vztahů vůči politické nebo alespoň společenské angažovanosti. Tyto dvě sféry proto splývají v jedinou výpověď, ve které nemůžeme její vnitřní diferenciaci analyzovat. I tak však postihujeme základní a pro nás nejdůležitější vazbu vzdělání ke globálnímu názoru, byť bez ohledu na skladbu vnitřních složek vedoucích k výpovědi.

Znaménkové schéma bezpečně dokazuje velmi silný vztah negativních výpovědí k neúplnému základnímu vzdělání. Kategorie s nejnižším vzděláním nejméně považuje existenci ženské zájmové organizace za zcela nutnou, nejvíce za zbytečnou a nejčastěji vypovídá „nevím“.

Podrobnější analýzou ostatních vzdělanostních skupin můžeme shledat nejvyšší frekvenci jednoznačně kladných výpovědí u kategorií žen se zemědělským vzděláním učňovským i středoškolským. Ty se také významně málo podílejí na odpovědích „zájmová organizace žen je zbytečná“ a „nevím“.

Rovněž zemědělské inženýrky vypovídají jen kladně, byť převážně druhou, zdrženlivější odpovědí. Žádná nepovažuje uvedenou organizaci za zbytečnou, žádná nepatří do skupiny, která se nedokáže k problému vyjádřit.

XI. Vztah vzdělání k názorům na potřebu zájmové organizace žen (sloupcově). — Relation of the education level to the views on the requirements of the women's organisation (in columns)

K hájení zájmu žen je organizace	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středo- školské vzdělání zeměd.	Středo- školské vzdělání mimozem.	Vysoko- školské vzdělání zeměd.
Zcela nutná	25,4 ³⁻	36,8	45,4 ¹⁺	34,5	46,4 ¹⁺	37,7	28,6
Snad užitečná	36,3	39,2	43,1	50,0	42,9	45,9	71,4
Zbytečná	8,1 ³⁺	4,5	1,5 ¹⁻	2,4	1,2	3,3	0,0
Nevím	30,2 ³⁺	19,5	10,0	13,1	9,5 ¹⁻	13,1	0,0

$\chi = 87,8 : 38,9$, $R = -0,155$ statisticky významný

XII. Vztah věkové struktury zkoumaných zemědělských žen ke vzdělání (řádkově). — Relation of the age structure of the investigated agricultural women to the level of education (in lines)

Věková kategorie let	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středo- školské vzdělání zeměd.	Středo- školské vzdělání mimozem.	Vysoko- školské vzdělání zeměd.
Do 20	12,1	53,4	13,8 ²⁺	5,2	12,1 ³⁺	3,4	0,0
20–24	5,3 ³⁻	45,0 ²⁻	16,5 ³⁺	0,8	28,6 ³⁺	3,0	0,8
25–29	6,6 ³⁻	57,4	12,0 ³⁺	7,8 ³⁺	7,8 ³⁺	6,0 ²⁺	2,4 ³⁺
30–39	13,1 ³⁻	66,9	6,6	5,5 ²⁺	2,9	4,6 ²⁺	0,4
40–49	11,7 ³⁻	77,1 ³⁺	4,1	3,5	1,3 ²⁻	2,3	0,0
50–55	24,0	69,1	2,8	2,2	0,8 ²⁻	1,1	0,0
Starší než 55	36,7 ³⁺	59,0 ²⁻	2,0 ³⁻	1,5 ²⁻	0,2 ³⁻	0,6 ²⁻	0,0

$\chi = 648,2 : 66,2$, $R = -0,364$ statisticky významný

S mírným zjednodušením lze říci, že se snižujícím se vzděláním roste odpor (resp. apatie) vůči ženské organizaci. Naopak u žen se zemědělským vzděláním je vztah vůči takové organizaci značně příznivější než u ostatních kategorií.

Slovenský soubor vykazuje vyšší procento jednoznačně kladných výpovědí vůči takové organizaci, ale i vyšší procento odpovědí „nevím“. Vazba na vzdělání je podstatně slabší než v Českých zemích.

V tab. XII tvoří procentuální rozložení v řádcích i znaménkové schéma velmi přehledný obraz:

Věková kategorie do 20 let statisticky významně dosahuje středoškolského zemědělského vzdělání a kvalifikace „vyučených v zemědělském oboru“. Procento s neúplným základním vzděláním je však poměrně vysoké a potvrzuje do jisté míry skutečnost, že do zemědělství často nastupují i děvčata, která nemají šance na uplatnění jinde. Naproti tomu u nemalé části schopných dívek se silně projevuje zájem o získání vyššího vzdělání. V této kategorii (pochopitelně) nemohou být ještě vysokoškolačky.

Věková kategorie od 20 do 39 let se vyznačuje relativně nízkým podílem na neúplném základním vzdělání (sem by spadala i kategorie až do 49 let), a statisticky významnou účastí na skupinách vyučených, středoškolaček i vysokoškolaček. Věkově nejvýznamnější kategorií vysokoškolsky vzdělaných zemědělských žen představuje skupina od 25 do 29 let. To nasvědčuje „invazi“ vysokoškolaček do našeho zemědělství v průběhu posledních 5—10 let. Zajímavá je i vazba věkové kategorie od 25 do 39 let na obě formy mimozemědělského vzdělání.

Věkové kategorie od 40 let výše se začínají výrazně méně podílet na procentu středoškolaček, neobjevují se vůbec ve skupině vysokoškolaček, klesá jejich procentuální podíl ve vyučených.

S jistým zjednodušením lze shrnout: vzdělanostní dominantu představuje věková kategorie 20—29 let, její protipól skupina žen starších 55 let. Věkové skupiny mladší 30 let se významně podílejí především na všech kategoriích vzdělání zemědělského směru, tedy jeví zájem o specializaci své přípravy. Věková skupina nad 55 let se velmi významně podílí v kategorii žen s neúplným základním vzděláním, kdežto na všech ostatních kategoriích vzdělání participuje nedostatečně.

Slovenský soubor vykazuje obdobný trend. Věkové kategorie do 39 let (ale i kategorie do 20 let) se významně málo podílejí na neúplném základním vzdělání, středoškolské zemědělské vzdělání, stejně jako v Českých zemích, nejvýrazněji obsazují věkové kategorie do 29 let, vysokoškolské vzdělání je však nejvýznamnější

XIII. Vztah rodinného stavu zkoumaných zemědělských žen ke vzdělání (řádkově). — Relation between the family status of the investigated agricultural women and the level of education (in lines)

Stav	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středo- školské vzdělání zeměd.	Středo- školské vzdělání mimozem.	Vysoko- školské vzdělání zeměd.
Svobodná	18,1	47,6 ²⁻	10,2 ²⁺	1,8	19,3 ³⁺	1,8	1,2 ¹⁺
Vdaná	17,1 ²⁻	68,7 ²⁺	5,2	3,7	2,4	2,7	0,2
Rozvedená	20,0	66,7	2,2	2,2	2,2	6,7 ¹⁺	0,0
Vdova	40,1 ³⁺	55,0 ¹⁻	2,6 ¹⁻	1,5	0,4 ²⁻	0,0 ²⁻	0,4

$\chi = 247,2 : 38,9$, $R = -0,188$ statisticky významný

zastoupeno již ve věkové skupině od 20 do 24 let, což nasvědčuje pozdějšímu zájmu slovenských žen o vysokoškolské zemědělské studium.

V tab. XIII se do zjevných protipólů dostává kategorie svobodných a vdov (pochopitelně počítáme s rozhodujícím vlivem věku). Kdežto svobodné se statisticky málo významně podílejí na kategorii jen se základním vzděláním a výrazně frekventují ve všech třech typech zemědělského vzdělání (vyučených, středoškolaček i vysokoškolaček), vdovy naopak velmi významně obsazují kategorii s neúplným základním vzděláním a nedostatečně se podílejí zejména na obou kategoriích středoškolaček, do značné míry i na vyučených v zemědělském oboru a na kategorii úplné základní vzdělání.

Zajímavou je skupina rozvedených, u níž vazba na středoškolské mimozemědělské vzdělání by mohla naznačovat určitý vliv tohoto typu vzdělání na míru spokojenosti v daných pracovních, sociálních i rodinných vztazích.

U vdaných nižší účast v kategorii žen s neúplným základním vzděláním a vyšší účast v kategorii s úplným základním vzděláním není vysvětlována vazbou na věk. Patrně tedy lze přiznat i jistou funkci (alespoň prvních dvou kategorií vzdělání) na „sňatkové příležitosti“ apod. V určitém vztahu k neúplnému základnímu vzdělání lze uvažovat i typy hůře vzdělatelné nebo jinak zaostalé.

Slovenský soubor vykazuje totožný trend, s nižším podílem svobodných v kategorii neúplného základního vzdělání.

Vztah mezi vzděláním a funkčním postavením (které jsme jednak pro přesnost, jednak pro možnost shrnutí do přehledných dvou kategorií určili odpovědnosti za práci jiných) je již ze znaménkového schématu naprosto zřejmý.

Z řádkově tříděné tab. XIV vyplývá, že z žen, zodpovídajících za práci jiných je jen 8,4 % s neúplným základním vzděláním, kdežto plných 49,6 % má vyšší než základní vzdělání. V kategorii nezodpovídající za práci jiných je poměr vzdělání téměř opačný: 20,5 % žen s neúplným základním vzděláním a jen 12,2 % se vzděláním vyšším než základním. (Zůstává otázkou, do jaké míry je využita kvalifikace těchto 12,2 % žen.)

XIV. Vztah funkčního postavení ke vzdělání. — Relation of the standing of the woman and the level of education (in lines)

Nynější funkční postavení	Neúplné základní	Úplné základní	Vyučená v zeměd. oboru	Vyučená mimo zeměd.	Středoškolské vzdělání zeměd.	Středoškolské vzdělání mimozem.	Vysokoškolské vzdělání zeměd.
Řádkově							
Zodpovídá za práci jiných	8,4 ³⁻	42,0 ³⁻	12,9 ³⁺	3,2	21,9 ³⁺	0,4 ³⁺	3,2 ³⁺
Nezodpovídá za práci jiných	20,5	67,3	4,7	3,3	2,1 ³⁻	2,0	0,1 ¹⁻
Sloupcově							
Zodpovídá za práci jiných	2,7 ³⁻	4,0 ³⁻	15,6 ³⁺	6,1	41,0 ³⁺	22,0 ³⁺	71,4 ³⁺
Nezodpovídá za práci jiných	97,3	96,0	84,4	93,9	59,0 ³⁻	78,0	28,6 ¹⁻

$\chi = 239,9 : 18,5$, $R = -0,21$ statisticky významný

Podstatně přehlednější obraz dostáváme v tab. XIV ze sloupcových četností. Funkce kvalifikace je zdůrazněna. Sledujeme-li četnosti podle jednotlivých typů vzdělání ve vazbě na kategorii žen zodpovídajících za práci jiných, vidíme zřetelný nárůst hodnot od neúplného základního až po vysokoškolské vzdělání. Jistý výkyv směrem dolů představuje vždy typ mimozemědělského vzdělání, což jest pochopitelné, neboť jeho vazba na požadovanou kvalifikaci je zpravidla volnější, nižší. Lze tedy říci, že funkční postavení zemědělských žen ve značné míře respektuje znak vzdělání. (S neúplným základním vzděláním jen 2,7 % zastává vedoucí postavení, s vysokoškolským zemědělským vzděláním toto postavení zaujímá plných 71,4 %.)

Otázku, zda kvalifikace žen v zemědělství je plně využita, nelze však na základě analýzy těchto dvou znaků beze zbytku zodpovědět. Neanalyzujeme totiž obsah práce v obou typech funkčního postavení. Lze však poměrně spolehlivě ukázat jednak na trend zvyšující se odpovědnosti za práci druhých v závislosti na různých typech vzdělání, jednak na téměř rovnoměrně zvyšující se podíl vedoucích pracovníků uvnitř každé zemědělské vzdělanostní kategorie od neúplného základního vzdělání až po vysokoškolské: 2,7/97,3 — 4,0/96,0 — 15,6/84,4 — 41,0/59,0 — 71,4/28,6.

Slovenský soubor vykazuje stejný trend, ale jeho vazba: vzdělání — funkční postavení je podstatně slabší ($R = -0,104$), tzn., že funkční postavení zemědělských žen zde respektuje hodnotu vzdělání méně než v Českých zemích.

V tab. XV jsme zachytili vztah vzdělání k počtu dětí. Protože jsme chtěli podchytit především současný stav, musili jsme použít kategorie „nezaopatřené děti“. V interpretaci je proto třeba brát v úvahu faktor věku i skutečnost, že počet vychovaných dětí, počet narozených dětí a počet nezaopatřených dětí jsou neshodné kategorie.

Tab. XV již znaménkovým schématem naznačuje vysoký podíl žen s neúplným základním vzděláním v kategorii „žádné dítě v péči“ a „pět a více dětí“. Lze se právem domnívat, že na kategorii „žádné dítě v péči“ se podílí v tomto případě více věk než vzdělání; dokazuje to i kategorie „pět a více dětí v péči“. Poněvadž ženy s tímto vzděláním představují nejvyšší věkové kategorie, jejich děti již dávno

XV. Vztah vzdělání a počtu nezaopatřených dětí (řádkově). — Relation of the education level to the number of unprovided-for children (in lines)

Vzdělání	Počet dětí					
	žádné	jedno	dvě	tři	čtyři	pět a více
Neúplné základní	49,3 ⁺	12,8 ⁺	17,6 ⁺	9,7	5,1	5,5 ⁺
Úplné základní	33,8	21,1	23,7	13,6	4,9	2,9
Vyučená v zeměd. oboru	29,0	22,1	31,3	13,0	3,1	1,5
Vyučená mimo zemědělství	21,4	10,6	31,0	29,8 ⁺	4,8	2,4
Středoškolské vzdělání zemědělské	52,4 ⁺	22,5	17,9	4,8 ⁺	2,4	0,0
Středoškolské vzdělání mimozemědělské	11,7 ⁺	20,0	50,0 ⁺	13,3	3,3	1,7
Vysokoškolské vzdělání zemědělské	33,3	16,7	50,0	0,0	0,0	0,0

$\chi = 142,47 : 57,3$, $R = 0,081$ statisticky významný

nejsou „dětmi“ a „nezaopatřenými“. Jelikož část žen s neúplným základním vzděláním spadá i do mladších věkových skupin (tab. XII) můžeme vztah „vzdělání — počet dětí“ usuzovat z druhého až šestého políčka prvního řádku tabulky. Tato kategorie se významně málo podílí na počtu „jedno a dvě děti“ a je normálně rozložena v kategorii „tři a čtyři děti“ a statisticky významně se projevuje v kategorii „pět a více dětí“.

Zajímavě se projevuje i vztah zemědělského a mimozemědělského vzdělání: kdežto zemědělské směřuje spíše k nižšímu počtu dětí, nezemědělské se zřejmě podílí na kategoriích vyššího počtu dětí. Patrný je i další trend: čím vyšší vzdělání, tím menší podíl na kategoriích vyššího počtu dětí.

Slovenský soubor odráží stejně vztah zemědělského a mimozemědělského vzdělání i negativní závislost vzdělání — počet dětí. Jinak ve srovnání se souborem Českých zemí je celý rozmístěn v kategoriích představujících vyšší počet dětí.

Tím jsme vyčerpali vztah první kategorie z oblasti kvalifikace, v pořadí znaků daných dotazníkem reprezentativního výzkumu. Abychom utřídili jejich obsah a respektovali i sílu tohoto vztahu, použili jsme rozdělení podle objektivních a subjektivních kritérií a seřadili jsme je do schématu podle hodnot R (tab. XVI).

Z tab. XVI vyplývá silná závislost vzdělání a kategorií věku, pak funkčního postavení, rodinného stavu, výše příjmu, počtu odpracovaných měsíců v roce a zařazení v zemědělské výrobě. Statisticky významným jeví se i vztah vzdělání ke způsobu práce (využívání mechanizace), k počtu dětí i k zařazení v zemědělském sektoru.

Ještě jednou však podotýkáme, že při závislosti vzdělání a jednotlivých kategorií, jak je uvádíme, naprosto nevyklučujeme závislost jiných, dalších kategorií a řady kategorií navzájem, naopak s takovou závislostí plně počítáme a respektujeme ji, i když ji dosavadní technickou strojového zpracování sociologických výzkumů nedokážeme interpretovat.

Ze subjektivních kritérií je nejsilnější vazba vzdělání a zájmu o práci s mechanizací, významné jsou i vazby k názorům na organizaci žen, k druhu pocíťovaných

XVI. Vztah vzdělání k objektivním a subjektivním kritériím. — Relation of education to objective and subjective criteria

Vztah vzdělání		
k objektivním kritériím	R	k subjektivním kritériím
k věkové struktuře	0,364	k zájmu o práci s mechanizací
	0,301	
k funkčnímu postavení	0,210	
k rodinnému stavu	0,188	
k dosahované odměně	0,178	k názorům na zájmovou organizaci žen
	0,155	
k počtu odprac. měsíců v roce	0,144	
k zařazení v zeměd. výrobě	0,132	
	0,124	k pocíťovaným potřebám
k způsobu práce (použív. mechanizaci)	0,098	
k počtu dětí	0,081	
	0,052	k zájmu o setrvání v zaměstnání muže při dostatečném příjmu
k zařazení v zeměd. sektoru	0,049	
	nevýznamné	k event. zájmu o změnu pracovní činnosti

potřeb, i k zájmu o setrvání v zaměstnání při slušné životní úrovni rodiny zajištěné příjmem muže. Poslední vztah vzdělání k eventuálnímu zájmu o změnu pracovní činnosti není již statisticky významný.

Literatura

- BLUCHA J., 1969, Kvalifikace jako sociologická kategorie. Praha, 69 s.
BURIAN A., 1969, Sociologické problémy kvalifikace a profesionalisace žen pracujících v našem zemědělství, Kandidátská disertační práce, VŠZ Brno, 264 s.
HILLEBRANDT F., 1968, Elementární statistika. Bratislava, 360 s.
KATRIAK M., 1968, Metodologické zásady sociologického výzkumu. Bratislava, 269 s.
KŘENEK F., 1969, Sociologie zemědělského podniku. Praha, 187 s.
NOWAK S., 1965, Metody badań socjologicznych. Warszawa, 606 s.
TAUBER J. a kol., 1968, Sociologie zemědělství a venkova I., II. : 278, 313.

Došlo dne 19. 2. 1970

Sociologické aspekty kvalifikace zjištěné výzkumem zemědělských žen

Stat podává analýzu sociologické funkce vzdělání ve vztahu k řadě kritérií: k věkové struktuře, k funkčnímu postavení, k rodinnému stavu, k odměně, k počtu odpracovaných měsíců v roce, k zařazení v zemědělské výrobě, ke způsobu práce, k počtu dětí, k zařazení v zemědělském sektoru, k zájmu o práci s mechanizací, k názorům na zájmovou organizaci žen, k pocítovaným potřebám, k zájmu o setrvání v zaměstnání při zajištění solidní životní úrovně rodiny mužem a k zájmu o změnu pracovní činnosti.

Vztah vzdělání k uvedeným kritériím je interpretován na základě matematickostatistických hodnot, zpracovaných strojově a byl učiněn pokus o seřazení podle síly pořadové korelace (Spearman-R) v rovině vazby na objektivní i na subjektivní kritéria.

Z objektivních kritérií vychází jako nejsilnější vztah vzdělání k věkové struktuře ($R = 0,364$), k funkčnímu postavení ($R = 0,210$), k rodinnému stavu ($R = 0,188$) a k dosahované odměně ($R = 0,178$). Ze subjektivních kritérií je nejvýznamnější vztah vzdělání k zájmu o práci s mechanizačními prostředky ($R = 0,301$) a k názorům na zájmovou organizaci žen ($R = 0,155$).

Z výsledků lze pak dedukovat:

1. Rozhodující nárůst vzdělání je vázán na nejmladší věkové kategorie, zhruba do 29 roků, pak dochází k rychlé retardaci.

2. Zemědělské ženy zastávající vedoucí postavení výrazně frekvencují v kategoriích všech typů vzdělání vyšších než je základní (vyjma kategorie vyučených v mimozemědělském oboru).

3. Svobodné se statisticky nejvýznamněji podílejí na nejvyšších typech vzdělání; vdané takto obsazují kategorii úplného základního vzdělání, vdovy kategorii neúplného základního vzdělání (patrně i funkce věku bude významným, neli rozhodujícím faktorem).

4. Kategorie vysokoškolaček se významněji podílí na čistých příjmech od 1251,— Kčs měsíčně výše, středoškolačky statisticky významně obsazují kategorie příjmů od 1001,— Kčs do 1500,— Kčs měsíčně a ženy s neúplným základním vzděláním kategorií do 250,— Kčs průměrného měsíčního příjmu. Přesto lze právem hovořit o značné mzdové nivelizaci.

5. Statisticky vyniká nejvýznamněji vztah vzdělání a zájmu o práci s mechanizací: čím vyšší vzdělání, tím kladnější vztah a naopak.

6. Statistická významnost korelace vzdělání a zájmu o veřejnou práci (organizace žen) se projevila zejména ve dvou kategoriích: ženy s nejnižším vzděláním ji nejintenzivněji odmítají, kdežto se zemědělským odborným vzděláním (vyučené a středoškolačky) ji nejfrekventovaněji volí.

Vzdělání (i když jeho vliv nebylo možno eliminovat zcela od ostatních vlivů) ve všech zkoumaných korelacích jevílo výrazně progresivní charakter základní složky kvalifikace.

Социологические аспекты квалификации, установленные в результате опроса крестьянских женщин

В статье дан анализ социологической функции образования в связи со следующим рядом критериев: возрастная структура, функциональное положение, семейное положение, вознаграждение труда, количество отработанных месяцев в год, место в с/х производстве, способ работы, количество детей, место в с/х секторе, интерес к работе с механизацией, мнения о с/х организации женщин, потребности, интерес к прочному месту в работе при обеспечении солидного уровня жизни семьи мужем и интерес к изменению рабочей деятельности.

Отношение между образованием и упомянутыми критериями интерпретируется на основе математико-статистических величин с машинной обработкой и с попыткой упорядочения

согласно силе очередной корреляции (Спирман — R) на платформе отношений между объективными и субъективными критериями.

Из объективных критериев в качестве наиболее сильного представляется отношение между образованием и возрастной структурой ($R = 0,364$), функциональным положением ($R = 0,210$), семейным положением ($R = 0,188$) и вознаграждением труда ($R = 0,178$). Из субъективных критериев важнейшим представляется отношение между образованием и интересом к труду со средствами механизации ($R = 0,301$) и мнениями о с/х организации женщин ($R = 0,155$).

Результаты показывают:

1. Решающий рост образованности относится к самым младшим категориям возраста, примерно до 29 лет, а затем наблюдается быстрая ретардация

2. Крестьянские женщины, занимающие руководящие функции, участвуют во всех типах образования выше начального (за исключением несельскохозяйственных профессий)

3. Незамужние статистически значимо участвуют в высших типах образования; замужние таким же способом занимают категорию полного начального образования, вдовы — категорию неполного начального образования (очевидно, функция возраста — значительный, если не решающий фактор)

4. Категории женщин с высшим образованием в значимой мере относятся к чистым доходам от 1251 кр. в месяц и более, со средним образованием — от 1001 кр до 1500 кр. в месяц, а с неполным начальным — до 250 кр. Несмотря на это, мы вправе говорить о значительной нивелизации оплаты труда.

5. Статистически наиболее отчетливым является отношение между образованием и интересом к работе с механизацией: чем образование выше, тем отношение положительнее и наоборот.

6. Статистическая значимость корреляции между образованием и интересом к общественной деятельности (женская организация) проявила себя, в первую очередь, в 2 категориях: женщины с самым низким образованием отказываются от нее наиболее интенсивно, а женщины со специальным образованием, обученные ремеслу и со средним образованием соглашаются с ней чаще остальных.

Образованность (хотя его влияние нельзя было полностью отделить от остальных влияний) во всех изучаемых корреляциях имело отчетливо прогрессивный характер в основной категории квалификации.

Sociological Qualification Aspects Established by Research of Women in Agriculture

The article analyses the sociological function of education in relation to a number of criterions: the age structure, the standing, the status in the family, remuneration, the number of months worked-off in a year, specialization of agricultural production, methods of work, the number of children, the function in agricultural production, the interest shown in work with machines, to views on the special-interest organisation of the women, to the needs felt, to the interest of staying in employment to ensure a solid living standard of the family, as well as to the interest for a change in work activity.

The relationship of education towards these criterions has been expressed with the aid of computer-processed mathematical-statistical values, and an attempt was made to list them according to series correlation (Spearman- R) within the plane of objective and subjective criterions.

Out of the objective criterions the strongest relation is education to the age structure ($R = 0,364$), to the standing ($R = 0,210$), to the status in the family ($R = 0,188$) and to the remuneration attained ($R = 0,178$). Out of the subjective criterions, the most important ones comprise the relation of education towards interest in work with machines ($R = 0,301$) and to the views on the special-interest organisation of women ($R = 0,155$).

The research results permit the following conclusions:

1. The greatest rise of education is evident in the youngest age categories (roughly up to the age of 29), followed by a rapid retardation.

2. Women in agriculture, holding leading positions, have in the majority of instances higher education than basic (with the exception of those qualified in extra-agricultural subjects).

3. Single women have a statistically greatest share in the highest types of education; married women usually hold complete basic education, widows incomplete basic education (it appears that also age will be an important, if not the decisive factor).

4. The category of women with college education takes an important share in the net incomes ranging from 1,251 Czechoslovak crowns and higher, women with secondary school education fall within the income category of 1,001 to 1,500 crowns monthly, and women with incomplete

basic education within the category of up to 250 crowns per month on the average. In spite of all this, it is possible to speak of a marked wage levelling.

5. Statistically very important seems to be the relationship between education and interest in work with machines: the higher the education the more positive this relationship, and *vice versa*.

6. The statistical significance of the relationship between education and interest in public work (the women's organisation) is evident particularly in two categories: Women with the lowest level of education are rejecting it most intensively, while those with complete agricultural education (basic training and secondary vocational education) are choosing it most frequently.

Education (although its effect could not be fully eliminated from other influences) proved in all the investigated relationships to be an expressively progressive feature of the basic component of education.

Adresa autora:

JUDr. PhDr. Antonín Burian, CSc., Vysoká škola zemědělská, katedra organizace podniků a pracovních procesů v zemědělství, Brno, Zemědělská 1

ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE ZEMĚDĚLSKÉ

uverejňují původní vědecké práce o vyřešených výzkumných úkolech ze všech oborů zemědělství a lesnictví. Dále otiskují vědecká pojednání, studie a přehledy zahraniční literatury o vědeckých problémech. Práce z různých výzkumných pracovišť, vztahující se k jednomu problému, jsou vydávány v monotematických číslech. V roce 1971 vycházejí:

<i>Rostlinná výroba</i>		12×ročně, předplatné 216 Kčs
<i>Živočišná výroba</i>		12×ročně, předplatné 120 Kčs
<i>Veterinární medicína</i>		12×ročně, předplatné 120 Kčs
<i>Zemědělská ekonomika</i>		12×ročně, předplatné 120 Kčs
<i>Zemědělská technika</i>		12×ročně, předplatné 120 Kčs
<i>Sborník ÚVTI</i>		12×ročně, předplatné 120 Kčs
<i>Lesnictví</i>		12×ročně, předplatné 144 Kčs

Vědecký časopis *Scientia agriculturae Bohemoslovaca* je určen pro zahraničí. Otiskuje vědecké práce a studie, které jsou československým přínosem k celosvětovým poznatkům zemědělské vědy. Články jsou otiskovány v angličtině, ruštině. Časopis vychází čtvrtletně a celoroční předplatné činí 40 Kčs.

Věstník Československé akademie zemědělské je orgánem ČSAZ, národních akademií zemědělských a jejich výzkumných ústavů. Informuje o problematice zemědělské vědy a výzkumu, projednávané na zasedáních pléna, předsednictva, odborů a komisí Akademií, na konferencích a symposiích. Přináší referáty z mezinárodních kongresů a výsledné zprávy ze studijních cest do zahraničí. V četných rubrikách uverejňuje materiály o plánech a výsledcích činnosti jednotlivých ústavů a pracovišť. Věstník ČSAZ vychází měsíčně a celoroční předplatné činí 96 Kčs.

Objednávky zasílejte na

ČSAZ — ÚSTAV VĚDECKOTECHNICKÝCH INFORMACÍ

Praha 2-Vinohrady, Slezská 7.